

Meddelande om granskning av viseringsfria länder

2022/23:FPM100

Justitiedepartementet

2023-07-03

Dokumentbeteckning

COM(2023) 297

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET
OCH RÅDET om övervakningen av EU:s system för viseringsfrihet

Sammanfattning

Suspenderingsmekanismen innebär att EU tillfälligt kan upphäva viseringsfriheten för ett tredjeland när migrations- eller säkerhetsrisker uppstår. Mot bakgrund av olika migrationsutmaningar har diskussioner förts på EU-nivå kring suspenderingsmekanismens brister och en eventuell revidering av mekanismen. Kommissionen presenterade den 30 maj 2023 ett meddelande om granskning av viseringsfria länder som innehåller ett antal förslag kring hur mekanismens huvudsakliga beståndsdelar kan ses över. Meddelandet är ett konsultationsunderlag för medlagstiftarna inför att ett lagförslag ska presenteras under hösten 2023.

Regeringen välkomnar kommissionens meddelande om granskning av viseringsfria länder.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Under det svenska ordförandeskapet 2023 har diskussioner förts på EU-nivå kring framtiden för EU:s viseringspolitik, inklusive en möjlig revidering av suspenderingsmekanismen. Initiativet har sin bakgrund bl.a. i

migrationsutmaningar till följd av det ökade inflödet av irreguljära migranter via länderna på västra Balkan. Situationerna har visat på mekanismens brister och svårigheterna att aktivera den.

Vid Schengenrådet i mars 2023 uttryckte medlemsstaterna ett brett stöd för en revidering av suspenderingsmekanismen. Inför Europeiska rådets möte i mars åtog sig kommissionens ordförande Ursula von der Leyen att stärka granskningen av viseringsfria tredje länders anpassning till EU:s viseringspolitik, och att presentera en heltäckande rapport som ska ligga till grund för det lagförslag som ska presenteras under hösten 2023. Mot bakgrund av detta har kommissionen presenterat det nu aktuella meddelandet.

1.2 Förslagets innehåll

Suspenderingsmekanismen regleras i artikel 8 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1806 om fastställande av förteckningen över tredjeländer vars medborgare är skyldiga att inneha visering när de passerar de yttre gränserna och av förteckningen över de tredjeländer vars medborgare är undantagna från detta krav (Viseringsförordningen). Suspenderingsmekanismen innebär att EU tillfälligt kan häva viseringsfriheten för ett tredje land när vissa migrations- eller säkerhetsrisker uppstår.

Mekanismen inrättades 2013 och reviderades 2017 i syfte att stärka den och göra den lättare att tillämpa (se 2015/16:FPM90). Mekanismen anses dock fortfarande vara svår att tillämpa och har hittills aktiverats endast två gånger och tillämpats endast en gång (gentemot Vanuatu på grund av hot mot den inre säkerheten, se 2021/22:FPM52).

I meddelandet beskriver kommissionen olika utmaningar och situationer som suspenderingsmekanismen inte är anpassad för. Med hänsyn till dessa bedömer kommissionen att suspenderingsmekanismens huvudsakliga beståndsdelar behöver ses över.

Kommissionen betonar att mekanismen ska vara en sista utväg, dvs. att beslut inte ska fattas automatiskt samt att den generella relationen mellan EU och landet i fråga ska beaktas vid ett eventuellt beslut.

a. Grunder för suspendering

I meddelandet anges att kommissionen avser att undersöka möjligheten att införa bristande anpassning till EU:s viseringspolitik som en ny grund för suspendering i de fall det kan leda till en risk för irreguljär migration till EU. Vidare avser kommissionen undersöka möjligheten att utvidga nuvarande suspenderingsgrunder som rör säkerhetsrisker så att de även täcker in hot som härrör från program för medborgarskap för investeringar, s.k. gyllene

pass och uppehållstillstånd, samt hybridhot. Därtill avser kommissionen titta på möjligheten att lägga till en hänvisning till grunder för suspendering som regleras i enskilda viseringsfrihetsavtal.

2022/23:FPM100

b. Gränsvärden för att aktivera mekanismen

Suspenderingsmekanismen kan aktiveras vid en betydande ökning av irreguljära vistelser, asylansökningar från länder med låg erkännandegrad samt av allvarliga brott. Suspenderingsmekanismen kan även aktiveras vid minskat återtagandesamarbete jämfört med föregående år eller det år som viseringsfrihet beviljades. I dagsläget definieras ”betydande ökning” som över 50 procent, och ”låg erkännandegrad” som 3–4 procent i Viseringsförordningen. I det aktuella meddelandet meddelar kommissionen att man avser att utforska möjligheten att se över ovan beskrivna gränsvärden. Syftet är att få suspenderingsmekanismen att verka avskräckande samtidigt som gränsvärdena ska vara flexibla och förutsebara.

c. Förfarandet för suspendering

Förfarandet för att aktivera suspenderingsmekanismen sker i två steg som ytterst kan leda till att viseringsfriheten hävs permanent. I meddelandet anges att kommissionen ska se över tidsramarna för de olika stegen i syfte att ge mer tid för dialog med det berörda tredjelandet för att komma till rätta med identifierade brister. Ett särskilt förfarande för brådskande situationer ska också övervägas.

d. Granskning och uppföljning av viseringsfria länder

Den nuvarande årliga granskningen, som sker genom rapporten om suspenderingsmekanismen, föreslås ses över i syfte att skapa en mer strategisk och heltäckande rapportering. Förutom viseringsfria tredjeländer som för närvarande omfattas av rapporten, dvs. de som åtnjuter viseringsfrihet genom viseringsliberaliseringsdialog, ska andra geografiska områden också kunna omfattas.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Viseringsförordningen är direkt tillämplig i Sverige. Nationella regler påverkas inte.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Meddelandet har inga budgetära konsekvenser.

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar kommissionens meddelande om granskning av viseringsfria länder. Det är viktigt att viseringsfria länder regelbundet granskas för att säkerställa att kriterierna för viseringsfrihet fortsatt är uppfyllda, och att suspenderingsmekanismen utformas på ett sådant sätt att den möjliggör en effektiv och ändamålsenlig viseringspolitik för ett fungerande Schengenområde.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Vid Schengenrådet den 8 juni 2023 diskuterades kommissionens meddelande. Medlemsstaterna välkomnade meddelandet och uttryckte ett brett stöd för att revidera suspenderingsmekanismen.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europaparlamentets ståndpunkt är ännu inte känd.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Meddelandet har inte remitterats.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Meddelandet utgör inte föremål för beslut.

För viseringsfrågor på EU-nivå utgörs den rättsliga grunden av artikel 77.2 a i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Beslut fattas genom det ordinarie lagstiftningsförfarandet, vilket innebär att Europaparlamentet är medbeslutande och rådet fattar beslut med kvalificerad majoritet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Meddelandet utgör ett konsultationsunderlag, och är därmed inte bindande för medlemsstaterna.

4 Övrigt

2022/23:FPM100

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Lagförslag väntas presenteras under hösten 2023.

4.2 Fackuttryck/termer